

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

De S. Cornelio Centurione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

fuerant constituti, quotidianis eiusdem agebantur exhortationibus in fidei religio-
nisque gratia. Ad quos idem beatus vir pro eorum ac fidelium populorum menti-
bus confirmandis, ibat frequentius, ibique multorum mirabilium virtutes operans,
urbem reuertebatur Papiam. In qua superna gratia largitate officij sui honore fun-
gens, triginta & nouem annis Episcopalis dignitatis cathedram possedit. Hic tantus
operarius Christi crebris in basilica beati Nazarij, quam ipse construxerat, vigilia-
rum excubijs pernoctabat in sacris orationibus. Sed quadam die filijs adstantibus,
sacerdotibus ac clericis, retulit apparuisse sibi circa media noctis silentium S. Sy-
rum, quem etiam Patrem memorabat ex baptismo, cum Nazario & Celso, Protasio
atque Gerasio venerandis martyribus, talia proferentibus: Iuente dilectissime,
iam te oportet gaudere nobiscum in caelestibus. ac scias te proximè ad nostra con-
fortia transiturum, atque tertium post hunc diem aulam caelestis patriae perceptu-
rum. Quibus dictis, ab oculis meis ablati sunt. Omnes verò qui praesentes aderant,
auditis his sermonibus, valde tristes effecti sunt. Ipse autem immenso gaudio laetaba-
tur, & biduo intrà eandem pertugil consistens basilicam, tertio die qui est Dominica
resurrectionis, Missarum solennia celebrans, omnes populos benedixit, ac sacerdo-
tes, ministros, cunctosque clericos caelestibus alloquijs admonens, lucidæ mansio-
nis & beatæ vitæ habitacula possessurus intrauit. Sanctas verò eius exuias ad ho-
norem & reuerentiam tanti sacerdotis competentem, in eadem basilica intrà cre-
pidinem ad altaris viciniam condientes posuerunt. Sub die sexto Iduum Februa-
riarum, vbi & nunc vsque sancta ossa eius quiescentia, virtutibus florent atque mi-
faculis: praestante Domino Iesù Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in
secula seculorum, Amen.

Frequenter
v. f. eccle-
s. Medio-
lanensem S.
Iuenerij Epi-
scopus.

Præf. sue
eccles. 39.
annis.

Apparet ei
S. Syrus an-
te mortem.

Felix obiit
eius.

RES GESTÆ ET CONSUMMATIO SAN- CTI CORNELII CENTVRIONIS, EX SIMEONE

Metaphrasæ, nos numerum capitum margini adiecimus.

OST salutarem Verbi in terram aduentum, Crucem-
que & mortem pro nobis sua sponte ab eo susceptam,
& in caelos ascensionem, vnde descenderat ad ædifi-
candum Dauidis tabernaculum (vt cum Prophetis di-
cam) quod ceciderat, vnus erat ex cohorte Italica Cen-
turio Cornelius, ex ijs, qui ipsum quarebant, & facie-
bant, quæ illi placebant, & qui multa bona faciebat ope-
ra (etiam si nondum diuina Christi gratia, neque voca-
tione ad ipsum esset dignatus hic vir pius) vt qui Deum
timeret ipse, & tota eius familia, & ijs, quæ habebat, im-
pertiret egentes: rursusque Deum precaretur assidue.

13 Septem-
bris iuxta
Metaphra-
sen. Lattus
Martyrolo-
gia habent
cum 2 Fe-
bruarij.
Cap. 1.

Ad eum agentem Cæsarea (vt diuinus Lucas de ipso refert apertissimè) venit Ange-
lus circa nonam horam diei, & dixit ei: Corneli, orationes & eleemosynæ tuæ ascen-
derunt ad monumentum in Dei conspectum: & nunc mitte viros Ioppen, & accerte
Simonem, qui appellatur Petrus. Is cum venerit, loquetur tibi verba vitæ. Hæc cum
ille quidem mandasset, non amplius apparebat. Cornelius autem statim duobus vo-
catis famulis, & forti quodam ac pio milite, eis aperit, quæ viderat, & eos mittit Iop-
pen. Illic enim versari Petrum dixit Angelus apud quendam Simonem Coriarium.
Petrus autem, qui omnem terram & mare obibat prædicando, & veritatem vbique
annunciabat (Erat enim reuera positus in lucem gentium, & salutem multorum) in-
gressus ad sanctos, qui habitabant Lyddam, cum quendam Aeneam, qui octo annis
iacebat paralyticus, fecisset surgere, Ioppen autem venisset, & in Tabitha, quæ voca-
tur Dorcas, fecisset magnum illud miraculum, hinc degebat apud Coriarium. Sed nec
eum quoque dimisit Deus ignarum mysterij, quo erat initiandus Cornelius: aut po-
tius Cornelij iustitiam & preces non despexit.

Act. 10.

Act. 9.

Sed quoniam ij, qui erant ex circumcisione, dissidebant ab ijs, qui habebant præ-
putium: nè Petrus eos, qui missi erant à Cornelio, vt qui haberent præputium, in-
casum rursus remitteret, propterea quod nefas sibi putaret congregari cum alienige-
na, aut ad eum accedere, cum illi Cæsarea profecti, non procul essent ab Ioppe, ostendit

Cap. 2.

Act. 10. dit ei Deus Cornelij virtutem & agnitionem. Cùm itaque ascendisset in domunculam, vt, quæ hora sexta siebât, preces redderet, se cibo reficere opus habuit, & esurijt. Interim autē dum Petro parabatur conuiuium, videt cælum apertū. & vas quoddam, tãquàm magnum linteum, quãtuor inijs in terram demitti, & ad ipsum venire. Vas autem continebat bestias, tam omnes terræ quadrupes, & reptiles, quàm volucres cæli. Voxque ex illo visa est ad eum existere, dicēs: Surge Petre, macta & comede. Deindè cùm is dixisset, Nequaquàm Domine: & deindè etiam causam adiecisset, (Nunquàm enim, inquit, comédi omne commune aut immundum) vox ei rursus respōdit, dicens: Quæ Deus mundauit, tu nè dixeris communia. Cumque hoc ter factum esset, vas rursus assumptum est in cælum. Hoc autem significabat conuersionem Cornelij, & eorum, qui erāt cum ipso. Nam esuries quidem, qua laborabat Petrus, significabat illius in pietatem propositum & studium: & quòd is nihil adeò esuriebat & desiderabat, atquè infidelium agnitionem, & eis omninò dare verum Dei cultum & prædicationem Euāgelij. Quadrupes autem & volucres, erāt signum multitudinis eorum, qui erant conuertendi cum Cornelio. Vas autem è cælo ter demissum, significabat ternam in baptismo demersionem. Mundatas autē eas esse à Deo, significabat Cornelij iustitiam & misericordiam cum vniuersa domo: & quòd ij quoque Deo accepti euaserunt. Cogitante autem Petro, & non valente visionem conijcere, qui missi fuerant à Cornelio, iam ad fores venerant. Et protinùs aduolans spiritus, & illorum aduentum significat, & iubet Petrum eos cōuenire minimè hæsitatē. Atq; ei quidem, cùm ad eos descendisset, quæ vidisset Cornelius, & quæ ab Angelo audiuisset, omnia renunciant. Itaque die sequenti simul veniunt Cæsaream.

S. Petri esuriet quid designat.

Itē quadrupes & volucres. Itē vas ter de cælo missum.

Cap. 5. S. Petrus conuertit Cornelij & amicos ei.

S. Cornelij venit Scepsim.

Sauitia Demetrii præfecti in eū.

Cap. 4.

Cùm eis autem obuiam processisset Cornelius, & procidisset ad eius pedes, erigit eum Petrus, dicens: Ego quoque, sum homo. Deindè cùm in eo seminasset verbū pietatis, & in animis eorum, qui conuenerant, postquam vidit spiritus gratiam ad eos aduolantem, & baptisum præcipientem, eos deducit ad veritatē, & baptismo initiat. Cum dispersis autem ab Hierosolymis Apostolis post dolorē acceptum propter Stephanum, simul aderat etiā Cornelius, & venit vsq; in Phœniciam, & Cyprum, & ipsam Antiochiam: & rursus profectus est vnà cum Petro & Timotheo: & nec Ephesi quidem ab eis abfuit. Cùm autē accepissent, Scepsarum ciuitatē esse subiectam cultui simulacrorum, consultabant quisnam eò iret: & rem permiserunt fortibus. Cùm fors autem venisset ad Cornelium, ille quidem rectà vadit ad ciuitatem. Eius autem Præfectus erat quidam Demetrius, qui erat Philosophus, & in Græcis disciplinis eruditus, horrendum spirans aduersus piam fidem Christianorum, & alios gentium colens deos, maximè autem Apollinem & Iouem. Is cùm accepisset de aduentu Cornelij, eum statim accersijt: & cur venisset, & vndè, & quodnam esset eius studium, interrogauit. Ille autem: Sum quidem, inquit, seruus Dei viui. Veni autem huc missus, vt te reuocem à profundissimis tenebris ignoratiæ, deducamq; ad lucem veritatis, & purum radium agnitionis immittam in tuam animam. Horum ille ne pauca quidem intelligens, ira ilicò fuit repletus, saueq; repente loquitur & ferociter: Alia te rogauit: tu autem alia mihi respondes. Per deos omnes, si non singula dicis ad propositum, si non moderatè & diligenter respondes, non parcam tuæ senectuti, non ignoscam tuæ aitati, non reuerebor canitiem: Sed dic, & cui milites, & quam de causa accesseris.

Cornelius autem: Si velis, inquit, scire quænam sit mea militia: sum quidem Centurio: & rursus apertius euoluit & explicauit ea, quæ priùs dicta sunt. Nam cùm, inquit, accepissem, quòd ipse, & vxor tua, & quicquid est in tua ditione, in magnum errorem incideritis, venio vos liberaturus à deceptione, & vos deducturus ad viam veritatis, & soli viuenti Deo reconciliaturus, qui fecit cælum & terram, & à quo producta sunt, quæcunquè sunt in ipsis, & cuius nutu ducuntur. Ad hæc Demetrius: Video te, inquit, iam senio esse confectum, & me tuī miseret propter aetatem. Prolixas ergò nugas iubēs valere, (paucis enim tecum agam) accede, & dijs sacrificia. Cùm ille autem rogasset, quibusnam dijs: Quibusnam alijs, inquit Præfectus, nisi Ioui & Apollini? Sin autem recusaueris, scias fore, vt grauibus supplicijs & tormentis tradaris: neque vllus, præter eos, erit deus adeò potens, qui te sit à meis erepturis manibus. Ille autē: Potest, inquit, Deus meus me non solùm à malis conseruare illæsum, & efficere, vt sim hominum iniurijs & insultibus superior: sed eos etiam destruere, quos tu deos nominas, euertereque & confringere illorum simulacra, eaq; in puluerem redigere & in cinerem, & te vana, quam de illis concepisti, spe priuare, & per agnitionem ad

se tra-

se traducere. Hæc cum respondisset Cornelius: Iam iuravi per omnes deos, inquit Demetrius, quod nisi moderatè respōdeas, & nisi dijs obruleris sacrificium, te grauiā supplicia accipient & cruciatus: & nondūm mihi credis? Rursus ergo dixit præclare Cornelius: Me rectè dicentem audi, o Iudex: Dæmonibus, & surdis ac inanimis simulacris ego nunquā sacrificauerim. Scriptum est enim: Dij, qui cælum & terram non fecerunt, pereant. Et rursus: Adorabis Dominum Deum tuum, & ei soli seruiēs. Ego igitur veni, vt det vobis quoquē Deus poenitentiam ad agnitionem veritatis, & respiscatis à diaboli laqueo ad illius voluntatem. Sin autem tibi videtur, eos, quos dicis deos, ostende mihi.

Ierem. 10.
Deut. 6.

Hoc cum ille audisset, valdè lætatus est cum ijs, qui cum ipso erant, & bona spe sunt repleti, putantes stulti, se mox esse viros Cornelium sacrificantem. Eis itaque mox fuit apertum templū Iouis, vt qui putarēt Cornelium statim esse deo sacrificaturum. Cum itaque venisset in templum Cornelius, omnes illuc celeriter confluerunt, non solum Demetrius, & ij, qui eum affectabantur: sed eius etiam coniunx Euanthia, & filius Demetrius. Nam ipse quoquē sic vocabatur. Cum itaque ad Orientem genuflexisset, dixit ex animo Cornelius: Deus, qui conturbas terram, & montes transfers in corda maris, qui tempore Danielis famuli tui Belum euertisti, & draconē sustulisti, & ora obstruxisti leonibus, vt tuum seruares famulum: tu quoquē nunc euerte hæc simulacra, tam fusilia, quā sculptilia: & agnitionem præbe tuo populo, & sciant tuum esse brachium cum potentia. Tu es nostra potestatis gloriatio. Cum hæc esset precatus, egreditur è templo: simul autem cum eo egreditur etiam Demetrius, & quacunque alia gentium cōuenerat multitudo. Euanthia autem & filius Demetrius adhuc manebant intūs. Repentē verò maximo quidem terramotu Deus concutit ciuitatem: templum autem mox deturbatum, simulacra confringit, & in cinerem comminuit & in puluerem: Demetriumque filium & matrem Euanthiam intūs interceptit. Cum pater ergo Demetrius templi adspexisset euersionem, nondūm autem accepisset vxorē & filium fuisse intūs interceptos, ducitur quidem in iudiciū diuinus Cornelius, cogendus vtique dicere causam euersionis. Ille autem lætus ingreditur, Deum alloquens, qui ei dabat vires, & magis sibi placens propter hoc miraculum incredibile, quā propter thronum Demetrius, & propter illud excelsum & sublime tribunal. Præueniens autē interrogationem: Vbi nunc sunt, inquit, o Demetri, magni tui dii? Ille autē continuò: Quibusnam, inquit, magicis artibus & præstigijs templum euertisti, & statuas confregisti? Sed te grauisimis, sciant omnes dii, subiiciā supplicijs. Et statim consultabat, quidnam agens, cum acerbissimo afficeret supplicio.

Cap. 5.

Dan. 14.

Ingens terramotus
libravit templū,
& perdidit
dæmonum
simulacra.

Cum iam autem aduentasset vespera, iubet sanctum ligatis simul pedibus & manibus suspendi in custodia, & ita totam noctem manere suspensum. Hæc dixit: & statim sanctus fuit coniectus in carcerem. Protinus autem venit prope quidam ex domesticis, nomine Telephon, dicens: Domine, domina mea & filius tuus vnigena perierunt, cum terræmotu concussum fuit templum. Demetrius autem cum primū hoc audisset, scidit vestem, & magno fuit luctu oppressus. Interim autem iussit suis puluerem quam primū exportare: Donc mea bona, inquit, & fidelis coniugis, & tuissimi vnigenæ filij ossa inuenta, in meas manus portaueritis. Hæc simul eis dicebat, & cum voce effluebant lachrymæ, & grauisimè ingemiscebat & lugebat, & deos suos accusabat, quod viuus ad hoc vsq; tempus esset conseruatus, vt audiret tam acerbum nuncium. Cum ei autem assedissent primates ciuitatis, & partim quidē simul lamentarentur, partim autem etiam consolarentur, & quoad eius fieri posset, dolorem studerent extinguere, & iam ab eis esse mortuus putaretur Cornelius, essetq; perfectum monumentum, in quo sepelienda erat coniunx cum filio, pontifex quidam deorum gentium, nomine Barbatas, cui commissa fuerat templi repurgatio, prope venit ad famulos Demetrii, (non enim permittebatur ad eum accedere propter luctum) renuncians, ex aggere fuisse auditam vocem Euanthiæ & filij: vocem autem hæc significare: Magnus Deus Christianorum, qui nos eripuit ex hoc periculo per famulum suum Cornelium, & non nos dedit omninò exitio. Festina ergo tu quoquē, Demetri, & virum hūc sanctum educ è custodia, & adora eum cum omnibus, qui sunt in domo nostra, & ijs, qui sunt nobis propinqui: & roga ipsum, vt veniens in hoc habitaculum, nos seruet, & educat ex hoc aggere, & è profundo, nè pereamus penitis: magna enim Dei hūc videmus miracula, & videmus audire Angelos clamantes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas.

Cap. 6.

Euanthia cō
filiū meri
tis S. Cor
nelij serua
tur illata.

Demetrii
vxor & filius
credunt in
Christum.

Cap. 7. Cùm hæc audijissent ministri, currunt protinùs cum Barbato pontifice ad Demetrium, & ei singula diligenter renunciant. Ille autem, cùm accepisset esse adhuc superstitem vxorem & filium, cor plenū habuit latitia: & cursim veniens in custodiam, offendit diuinum Cornelium ambulantem, & librum in manu tenentem, & sic Deum laudantem, (Angelus enim ad eum accedens, ipsum soluerat à vinculis) & cum multitudine, quæ simul concurrerat, cadens ad eius pedes: Magnus est Deus, clamauit, Cornelij, qui meam coniugē Euanthiam & filium Demetrium liberauit à templi euersione: & simul sanctum orauit, dicens: Serue Dei altissimi, credimus in Crucifixum, quem tu prædicas, & ipse, & omnes, qui sunt mecum, si ueneris, & vxorem uiam, & filium illinc eduxeris. Ille autem: Accipite, inquit, priùs Christi signaculum, & tunc veniam uobiscum, & dabitur uobis cordis uestri desiderium. Protinùs itaque Demetrius cum omnibus, qui cum ipso erāt, cùm, Magnus est Deus Christianorum, rursus dixissent, baptismum suscipiunt. Deindè cùm eos assumpsisset Cornelius, stetit super habitaculum, & ad Orientem oculos tollens in cælum, inquit: Domine Deus uirtutum, qui respicis super terram, & facis eam tremere: qui ad spectu tuo montes liquefacis, & uisitatione tua exiccas abyssos: ipse es, Domine: ipse exaudi gemitum uincitorum, & educ è terra Euanthiam, & nē auertas faciem tuam à filio eius: sed attende animæ eorum, & libera eos propter nomen tuum. Hæc cùm precatus esset Cornelius, & qui circumstantabant, dixissent, Amen, continuò terra diuisa, incolumem matrem emittit cum filio. Et ilicò clamauerunt cum circumstantibus: Magnus es Deus Christianorum, qui nos à deceptione, & ab hac acerba morte liberasti per tuum famulum Cornelium, & tuam potentiam & brachium nobis notum reddidisti. Simulque ducenti & septem Christo accesserunt.

Eriam Demetrius credit.

Baptizatur Demetrius cum omni domo sua.

Credunt etiam 207.

Cap. 8. Exhinc autem ad Cornelium sedentem in quodam loco, qui uocatur Stadium, & docentem eos, qui accedebant, Demetrius & Euanthia uentitabant cum filio. Sed & reliqui quoque Gentiles, spinis incredulitatis à corde suo expurgatis, susceperunt semen pietatis, & baptismum fuerunt ob signati. Atque ille quidem, postquam Christo uniuersam obtulisset ciuitatem, & errorem expulisset, & uerbum pietatis in ea seminasset, effectus plenus dierum, feruentius uacabat orationi, & totus in ea uersabatur, ad nihil ex ijs, quibus in præsentia uita studetur, suos attollens oculos. Deinceps autem ei quoque suis reuelatur excessus, ad quem toto animæ oculo spectabat, & erat paratus: & è superis uocem audit dicentem: Corneli, ueni ad me: Ecce enim est tibi parata corona iustitiæ. Quid deindè? Cùm omnes, quos obtulerat, Christianos conuocasset, & eos perfectius pietatem docuisset, & firmiter doctrinæ adherere præcepisset, & se postremò totum ad precandum collegisset, flectit genu, &, Domine Deus noster, inquit, qui me, ut fidem conseruarem, es dignatus, & ut certamen peragerem, & uincerem aduersarium, ago tibi gratias: sed ad tuos seruos è cælo adspice, & eos suscipe è sancta tua altitudine, & eos tua confessione & nomine stabili & confirma, ut sine intermissione sanctissimum tuum nomen glorificent nunc & in secula seculorum. Et cùm omnes, Amen, continuò acclamassent, spiritum luens ei, qui uocabat, tradidit.

J. Cornelius totus uacat precibus.

Excedit è uita.

Cap. 9. Atque Demetrius quidem & Euanthia, cum filio & Christianis omnibus congregatis, & presbytero Eunomio, cùm magistri excessum, ut par erat, deplorassent, & deindè cereos accendissent, & hymnos, qui dici solent in excessu, cecinissent, & quæcunque de more Christiani faciunt, peregissent: apud ipsum euersum Iouis templum cum in nouo loculo deposuerunt, qui prius à Demetrio fuerat constructus coniugi. Rubum autem maximum terra continuò edidit, & in orbem textit loculum, adeò ut nullus sciret deceterò, quòd intus esset loculus, præter eos solos, qui cum Demetrio tunc inseruierunt ad sepulturam. Qui quidem ad rubum quotidie uentitantes, sacra canebant cantica, suffitibusque, & bono odore replebant, qui super ipsum erat, aërem. Atque miracula quidem illinc frequenter scatebant, adeò ut multis uideretur, qui nesciebant intus iacere martyrem, nunc quoque diuinum aliquid rebus significare, sicut tempore Mosis prius factum fuerat. Non multo post autem è uita etiam excessit Demetrius, & multi ex ijs, qui à Cornelio fuerant diuino initiati baptismum, ipsi quoque partim è uiuis decesserunt, partim autem profecti sunt in alias regiones. Itaque ciuidam Syluano, viro pio, & qui uirtutem amplectebatur, & erat Episcopus Troadis, cùm uenisset aliquandò in ciuitatem Scepsæorum, diuinus in somnis apprensus Cornelius: Longo, dixit, tempore hic habito, & nullus me uisitauit, præter eos solos, qui

Nota de cereis ad funis accensis.

Item de suffitibus.

Exod. 3.

Iubetur Syluanus Episcopus in somnis extitit eccle

qui

qui à me fuerunt baptizati. Cùm itaque interdù hæc mente consideraret Episcopus, & quid sibi vellet somnium, non posset conijcere, nocte sequenti ad eum rursùs veniens sanctus: Ego sum, inquit, Cornelius Centurio: est autem mihi domus prope templum Iouis in rubo. Sed tu ædifica alterum oratorium prope locum Demetrii serui Dei. Vocatur autem locus Pandochium: quo in loco sita sunt multa corpora sanctorum fratrum iam consummatorum.

Manè ergò Episcopus quidem, propterea quòd in Pandochio essent omni ex parte infossà multa sepulcra, in animo habuit templum alibi ædificare: sed sanctus non permisit. Cùm ergò clerum, qui sub eo erat, congregasset: Filij, inquit, mihi magnus reuelatus est thesaurus: sed adeste, eum tollamus. Hoc cùm illi audissent, prompto & alacri animo omnes processerunt, & Episcopum lubenter sunt secuti. Cùm autem peruenissent ad rubum, statim dixerunt clerici Episcopo. Gratia quædam, dixerunt, huc aduolat diuina, ô Domine, & multos scimus huc confluisse, & fuisse liberatos à morbis, & malis dæmonibus, & ascriptis rubo sanationem. Sed siue sit in rubo, seu sub rubo thesaurus, quis eum, dixerunt, poterit excindere, & eum tollere, cùm fieri non possit, vt secetur propter magnitudinem, & alioqui nec sit atrectatu facilis, vt qui sit multis terribilis propter miraculorum operationem? Cùm autem precatus esset Episcopus, & Crucem fixisset in terram, & manum rubo inie-

fià in honorem S. Cornelij.

Cap. 10.

Multa miracula ad rumulum S. Cornelij.

Cruce figuratur in terra.

Nota de hymnis, lampadibus & suffitibus ad capsam S. Cornelij.

Cap. 11.

Cùm verò sumptuum quoque inopia ad ædificandum templum, sollicitum & animo perplexum teneret Episcopum, eam quoque soluit sanctus dubitationem: & cuidam ex diuitibus viro pio apparens, cui nomen erat Eugenius, mādāt ei templi ædificationem, & describit ei ædificij figuram & magnitudinem. Manè ergò Eugenius veniens ad Episcopum, ei renunciat visionem, & operi statim præficit ædificatores, cùm eis prius descripsisset & significasset templi altitudinem & longitudinem, & aditū altaris eis iussisset latitudine fieri capse equalē: ei enim visum fuerat deponere capsam intrā aram. Postquam autem templum fuit citò perfectum, hoc quoque Deo faciente miraculum, in locum, qui dicitur Trigoni, venientes ædificatores, (Hic enim Sylluanus Episcopus peragebat festum beati Andrea Apostoli) ei significat perfectum esse ædificium: & iam tempus est, aiunt, transferri capsam, priusquam ingressui imponatur superliminare. Sic enim facilius introducetur. Continuo ergò Episcopus, cùm simul cum pio Eugenio sacrum sumpsisset Euangelium, suis prius precibus, simul & ter sanctum hymnum cœpit canere, & cum eo omnes simul concinebant: & egressi sunt supplicantes: Deinde etiā capsā (ô magna tua, Domine, miracula) secuta est tanquam animata, nemine omnino eam mouente, nec tangente. Et omnes quidem primo propter summam admirationem nec miraculo quidem, quod cernebant, volebant credere. Deinde quasi essent adducti in ecstasim, exclamauerunt: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth, qui per famulum tuum Cornelium miracula tua & virtutes nobis aperuisti. Hinc factum est, vt qui remanserant ex gentibus, crederent. Et rursus in templum processit supplicatio, & capsā sequebatur.

Insigne miraculum.

Cap. 12.

Postquam autem venerunt in templum, illi quidem hinc & illinc constiterunt, videntes quoniam esset capsā processura, & vbinam statura. Illa autem per ipsos medios & obliquam portam veniens, quæ erat à dextera, stetit prope aram: cui omnibus adhibitis machinis, vt ea transferretur ad aram, illa manet immobilis vsque in hodiernum diem, miraculorum thesaurus non deficiens, ex quo percipitur magna spiritalis vrilitas & gratia. Cùm autē Sylluanus decessisset Episcopus, Troadensium quidam episcopatus Athanasius, Philostorgius autem Scepsæorum, præficiuntur. Postquam verò pius quoque ille Eugenius excessit è vita, quendam pictorem hortatur Philostorgius, vt & totum templum depingat, & Cornelij effigiem in eo diligenter exprimat, & quam fieri posset accuratissime ornet, nempe vt is etiam senex pingeretur, & illi ipsi omnino similis. Rogabat ergò sanctum Encratius, (hoc enim erat nomen pictori) vt ei suam reuelet speciem, quò eam aptè & accuratè depingeret: & simul agrè ferebat mandatum Episcopi, & quasdam non nimis honorificas voces emittebat

Nota rem miram.

in

in sanctum, animo ex omni parte perplexus, & valdè tristis, & propterea quòd nesciret illius speciem, & quòd non posset consequi characteres & figuras vultus. Cum itaque aliquandò cecidisset è scalis, quas ascenderat, iacebat non spirans: & vermes alij quidem per os proreptabant, alij autem rursùs ingrediebantur. Visa sunt autem hæc esse fructus illorum verborum maledicorum, quæ dolore affectus pictor dixerat. Sed ipse es omninò, ô Corneli, qui Demetrio grauitè in te priùs spiranti, vxorem & filium donasti. Quapropter non sustinuiſti, vt huic pictori amplius produceretur supplicium. Cum enim die sequenti ei apparuiſſet, & manum eius dexteram apprehendiſſet, eum surgere fecit, velut dormientem: & hæc duo fecit maxima. Nam & intemperantem eius linguam castigauit, & curauit dolorem ac ægritudinem, quam acceperat, propterea quòd nesciret, quomodò pingeret: non in figura, imagine & similitudine, sed verè cum eo congressus, & forma quali eſſet ostendens. Quinetiam ipse pictor visus est rursùs sanus & saluus, & omninò liberatus à vermibus, & rursùs artem suam est aggressus. Hinc factum est, vt eum talem pingeret, qualem viderat, ipsam planè veritatem cum arte iniiciens in picturam, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul cum sancto spiritu, gloria, potentia, honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

Vlrio caelestis in male dicum.

Eccè antiquum vltimum imaginu in Ecclesia.

* Maurilii nis

VITA SANCTI *MAVRILII EPISCOPI ANDEGAUENSIS, CUIVS AVTHOREM DVO MS. CODICES

non habebant: sed cum constet ex Trithemio, Fortunatum eius beati viri vitam scripsisse, & stylus consentiat, Fortunatum esse authorem, non facile quisquam negauerit.

Nos capita margini adieciimus.

13. Septembris.
Cap. 1.
Patria S. Maurilij.

Matth 19.
Est medium librarij. Legendum fortassis, Valentiniano

Fagum de monum diuinitus crematur.

Cap. 2.

MAVRILIVS Mediolanensis oppidi indigena extitit, parentibus splendidissimis, & ab ipsis penè cunabulis à beato Martino, qui illis temporibus Mediolani sibi monasterium collocauerat, sacris literis institutus est. Sed beato Martino Arrianorum perfidia de ciuitate illa expulso, sanctus Maurilius ibidem demoratus est, quousquè à beato Ambrosio, ipsius ciuitatis Episcopo, officium Lectoris accepit. Interea patre eius, qui totà Hesperiam penè regebat, defuncto, secundum præceptum Evangelicum, relicta matre, omniumque rerum suarum cupiditate habendi, sub * Iuliano tunc Cæsare Martinum, qui tunc Turonicam regebat metropolim, expetijt, & tandiù cum eodem moratus est, diuinis occupatus officijs, vsque dum ceteros ecclesiasticos gradus, gratiamque sacerdotij inuitus, Martino cogente, susciperet. Adepto itaque sacerdotij honore, arctiorem, quàm inter monachos, ducere diligens vitam, vt solus solum liberiùs Dominum sequi valeret, Martini admodum doctrinis eruditus, & æquè benedictionibus roboratus, sese inuicem osculantes & multum flentes, ab eodem ipso nolente discessit, & Andegauorum aggressus est urbem. Audiens autem haud longè ab ipsa super Ligerim fluuium in villa quadam sanum fore antiquissimum, diuersis idolorum culturis dedicatum, ibidem aduenit. Videns autem, quòd humana virtute non posset euelli, ad Dominum mente conuersus, orabat, vt ipse sanum, vbi diuersis erroribus mentes fraudabantur humanae, quod ipse non poterat, destrueret. Mox ergò diuinitus ignis è caelo demissus, quicquid simulacrorum & immunditiæ ibidem reperit, sub momenti hora consumpsit. Eliminata igitur omni spurcicia, honorabilem Christi fundauit Ecclesiam, ipsamque postmodum fore vicum instituit. Ibi bisseis degens annis, multis se ieiunijs & orationibus sedulè Domino mancipabat: vbi etiam virtutibus multis claruit.

Nam in prædio, quod Pontiacense vocatur, erat vir quidam, Saturnus nomine, quem ex vtero matris suæ ambas manus aridas habentem, in hanc vitam naturam produxerat. Qui dum elemosynis sustentatus, ad plenam peruenisset ætatem, quadà nocte

per